

ערכתי וחיברתי בס"ד
בחסד ה' עלי
הצב"י נדיה אטון הי"ו

"וְתִשְׁלֹךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל-חַטָּאוֹתָם..."

זמני השבת וראש השנה

יציאת שבת: 19:24

ר"ת: 20:09

האישה תאמר: "ברוך הבמבדיל בין קודש לקודש" ותדליק נרות של חג שני

יום ראשון ב' דראש השנה

עלות השחר: 5:06

זמן טלית ותפילין: 5:13

חצות היום: 12:37

יציאת החג: 19:22

ר"ת: 20:08

יום שני צום גדליה

כניסת הצום: 5:06

צאת הצום: 19:05

הזמנים לפי אופק באר שבע

יום שישי ב"ט אלול

כניסת הצום: 5:04

(לנוהגים לצום בערב ראש השנה)

כניסת השבת והחג: 18:34

יום שבת א' דראש השנה

עלות השחר: 5:05

זמן טלית ותפילין: 5:12

חצות היום: 12:39

זמן מנחה גדולה: 13:09

לא לשכוח סעודה שלישית מוקדמת!

שעה עשירית: 15:45

שקיעה: 18:53

צאת הכוכבים: 19:08

לכבוד השותפים היקרים לדרך ולקריאה,

עם דמדומי השנה החולפת ובאשמורת אחרונה של חודש הרחמים והרצון, מצאתי לנכון לעצור, להביט לאחור בהודיה, ולפנות אליכם במילים מן הלב.

כתיבת העלון והפצתו מדי שבוע הן פרי של אהבה גדולה לתורתנו הקדושה, אך המנוע האמיתי מאחורי שעות העיון והעריכה הוא השותפות שלכם. הידיעה כי דברי התורה מוצאים מסילה אל לבבכם ומפארים את שולחן השבת שלכם, היא השכר הגדול ביותר. קריאתכם העקבית והארתוכם המחכימות הפכו אתכם לחלק בלתי נפרד מן היצירה הזו.

לאורך השנה כולה זכיתי לראות את השותפות הזו מתעלה אל מעבר לקריאה. נדיבות לבכם, שליוותה אותנו בעקביות שבוע אחר שבוע, היא שהפיחה חיים במפעל זה. חלקכם הגדול פתח את לבו וכיסו באופן מעורר השראה, וזכה לקחת חלק קבוע במימון הוצאות ההדפסה וההפצה.

בספר משלי נאמר על התורה: "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר". חז"ל לימדנו כי התומכים הופכים לבעלים שווים בזכויותיה של התורה.

בעמידתנו המשותפת בפתח השנה החדשה, זכות כבירה זו של החזקת תורה וזיכוי הרבים רשומה על שמכם, ותעמוד לכם כמליצת יושר ביום הדין. אני מבקש להביע בפניכם - הקוראים הנאמנים המעניקים לעלון את נשמתו, והתומכים הנדיבים המאפשרים את קיומו הגשמי - תודה עמוקה, כנה ויסודית. זכותכם גדולה, וחלקי עמכם. יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שזכות התורה תגן עליכם. שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה, שנת בריאות איתנה, צמיחה רוחנית, ופרנסה ברווח ובשפע. שתזכו לראות ברכה בכל מעשה ידיכם, ותיכתבו ותיחתמו לאלתר לחיים טובים ולשלום. בהוקרה עמוקה ובברכת כתיבה וחתימה טובה, נריה אטון.

ג דבר העורך

ד דבר תורה לסעודות

ה שו"ת הרב יעקב סיני **חדש**

ו הלכות ראש השנה

ז צום גדליה

ח עשרת ימי תשובה

בסדר

דבר העורך

ארבעים ושמונה שעות שיכולות להפוך את הקערה על פיה

קיבל את הדברים. באותו ראש השנה הוא בכה והתחנן מעומק נשמתו, כשהוא משליך את יהבו על כוחו של יום הדין.

פחות מחודש לאחר מכן, חלה תפנית מדהימה. דניאל הגיע לבדיקה אצל רופא מומחה חדש שביקש לבצע סדרת בדיקות מקיפה ושונה. לתדהמתם הכללית של הרופאים, התגלה כי מקור הכאב העצום שליווה אותו במשך יותר מעשור כלל לא נבע מפריצת הדיסק, אלא מבעיה פנימית מורכבת בכליות שהוסתרה ולא אובחנה מעולם. ברגע שהתגלה מקור הבעיה האמיתית, הרופאים ידעו בדיוק כיצד לטפל בה - והכאבים הכרוניים נעלמו לחלוטין.

הקדוש ברוך הוא פתח לרופאים את העיניים ושלה לו את הישועה בדרך שלא חשבו עליה בכלל, כנגד כל הסיכויים.

אם זה הכוח של תפילת יחיד, תחשבו איזה כוח יש לתפילות שלנו על החיים עצמם. איש איש ומכאובו: אנחנו יכולים לקרוע שערי שמייים ולזכות ברפואה שלמה, גם כשהרופאים כבר התייאשו; לראות נחת מהילדים, גם אם אנשי החינוך הרימו ידיים, להיוושע בילדים או להשכין שלום בית, גם כשהמומחים לא ראו סיכוי.

תפילת ראש השנה יכולה לבקע חומות ולבטל כל גזירה קשה.

היסוד הזה מסביר מדוע ביום הראשון של ראש השנה אנו קוראים בתורה על פקידת שרה אמנו ולידת יצחק.

החפץ חיים זיע"א מסביר שהלידה הזו הייתה למעלה מדרך הטבע לחלוטין - לפי חוקי הביולוגיה, לא היה לשרה סיכוי ללדת.

הקריאה הזו באה לצעוק לנו: ראש השנה הוא זמן שבו הטבע לא קובע! זה הזמן לפתוח דף חדש ונקי, שבו גם הצרות הכי גדולות יכולות להתהפך ברגע אחד לברכה.

בואו לא נפספס את המתנה שבורא עולם נתן לנו. ננצל כל רגע ב-48 השעות הקרובות, נתפלל מקירות הלב על עצמנו, על המשפחות שלנו ועל עם ישראל כולו. אם נצחק יחד אל אבינו שבשמים, נזכה לשנה טובה ומתוקה, שנת ישועה, נחמה וגאולה שלמה במהרה בימינו אמן, בברכת שבת שלום ושנה טובה ומבורכת.

שלו, התפילה שלו כל כך חזקה שהיא מסוגלת לשנות את חוקי הטבע ולהציל אותו, גם כשכל המדינה מסביב מפסידה!

כדי לעמוד על עוצמתם המוחשית של הדברים גם בדורנו, מן הראוי להביא עדות חיה ומפעימה מפי הגאון הרב שטיין שליט"א:

מעשה ביהודי בשם דניאל, שסבל במשך 12 שנים תמימות מכאבי גב קשים ונוראיים. הרופאים, שהיו בטוחים שמדובר בבעיה אורתופדית קשה, אבחנו אצלו פריצת דיסק חמורה. הוא עבר בין טובי המומחים, עבר טיפולים מורכבים וקשים, אך כולם הרימו ידיים

ואמרו לו פה אחד: "המצב הרפואי שלך בלתי הפיך, תצטרך ללמוד לחיות עם הכאב הזה כל חיך". לפני ראש השנה, ניגש אליו תלמיד חכם והציג בפניו את דברי המהרש"א: "האם אתה מאמין שבראש השנה הקדוש ברוך הוא לא רק ממשיך את השנה הקודמת, אלא בורא את האדם מחדש?". הוא הציע לו לעזוב לרגע את האבחנות הרפואיות, ולשפוף את הלב ביומיים הללו מתוך אמונה שלמה שבורא עולם יכול להעניק לו רפואה שלמה ביום הבריאה. דניאל

ברוך ה', הנה הגענו לרגע האמת: יום הדין הגדול. ביומיים הקרובים של ראש השנה שנת תשפ"ז, נכתב הסיפור של כולנו לשנה הקרובה.

זהו הזמן שבו נפתחים ספרי חיים, ובו נקבעים עבור כל אחד מאיתנו השפע, הבריאות האיתנה, הפרנסה הטובה ושמחת החיים. כל פרט ופרט בחיים שלנו ובמסלול של השנה החדשה נקבע ממש עכשיו, ב-48 השעות האלו.

כשמסתכלים לאחור על השנה המטלטלת שעברנו - על המלחמה, הכאב והאסונות - אנו מבינים שסדרי עולם נקבעים בראש השנה. אבל לצד יראת הדין והרצינות, יש כאן מסר של תקווה עצומה ונחמה גדולה: ביומיים האלו יש לנו הזדמנות פז להפוך את הקערה על פיה.

גם מי שהרגיש רחוק, וגם אם נגזרה עליו שנה לא פשוטה, יכול לשנות את הדין שלו לטובה ולברכה מהקצה אל הקצה.

כדי להבין כמה כוח יש לתפילה שלנו, כדאי להתבונן לרגע בסיפור מרתק מעולם ההלכה. המשנה במסכת בבא מציעא והשולחן ערוך דנים במקרה מעניין: אדם ששכר שדה מחברו, ולפתע פגע באזור אסון טבע (מכת מדינה) והרס את כל היבול בכל השדות בסביבה. במצב כזה, ההלכה אומרת שהשוכר פטור מלשלם, כי זהו כוח עליון שפגע בכולם.

אבל מה קורה אם בעל השדה ביקש ממנו במפורש לזרוע חיטים, והשוכר החליט על דעת עצמו לזרוע עורות (שעורים)? הגמרא קובעת שבמקרה כזה השוכר חייב לשלם! למה? כי בעל השדה יכול לבוא אליו בטענה מדהימה: "אני התפללתי בראש השנה במיוחד על החיטים שלי, והבטחת התורה היא 'ותגזר אומר ויקם לך' - מה שאדם מבקש, אלוקים עושה. אילו היית שומע בקולי וזורע חיטים, התפילה שלי מראש השנה הייתה מגינה על השדה והוא היה ניצל, למרות האסון הכללי מסביב!!!"

לא יאומן!!! הגמרא פוסקת שהטענה הזו מתקבלת, ועל פיה מוציאים ממון בדין תורה!

תחשבו על זה: הגמרא לא מדברת כאן על צדיק הדור או על אחד מל"ו צדיקים נסתרים. מדובר על יהודי פשוט לחלוטין. התורה מעידה שאם אדם פשוט התפלל בראש השנה על השדה

דבר תורה לסעודה שניה

המתכון לשנה טובה

הגאון רבי יהודה פתייה זצ"ל ישב פעם בליל ראש השנה בסעודת היום כשהוא מיסב בחבורת אורחים לבוש בבגדי לבן, ועל השולחן מנורה גדולה מאירה בנרות גדולות, והנה אחד המסובים דחף בטעות את השולחן, נפלה המנורה וכבו הנרות... וחושך גדול נהיה בבית... רבי יהודה עצר את עצמו ולא כעס כלל. אך הסיפור לא נגמר, מכיוון שחושך גדול שרר בבית, כשיצאה הרבנית ומגש דגים בידה נפל המגש והכל נשפך על הרצפה... קם רבי יהודה לראות מה אירע עם הדגים, אך אז... שוד ושבר... הרב החליק מהרוטב של הדגים ונפל על הרצפה. כל הבגד הלבן נתלכלך... ובכל זאת שלט רבי יהודה בעצמו לא כעס ולא רגז מאומה... בגמר השנה העיד רבי יהודה על עצמו כי מעולם לא הייתה לו שנה טובה ומתוקה כשנה זו, בהארת פנים ממעל, בכל אשר שלח ידו הצליח ה' דרכו, אף היה לו חידושים גדולים וגילויים נפלאים בתורה... מכאן עלינו להבין כל אחד לפי מצבו כי העיקר בלילה וביום הקדוש הזה - לקבל את הכל באהבה ושמחה, מתוך שלוות הנפש כי הכל לטובה ולברכה.

דבר תורה לסעודה ראשונה

הקול שמעבר לשופר

זה היה עיצומו של יום ראש השנה. בית הכנסת המלא המתין בחרדת קודש לתקיעת השופר ה"בעל תוקע" ניסה לתקוע בכל כוחו - אך שום קול לא יצא. פניו אדמו מבושה, והמתח בקהל הרקיע שחקים הרב מרדכי אליהו זצ"ל הבחין בשברונו, ניגש ברוגע ואמר: "אל תדאג, הכל בסדר." הוא לקח את השופר ובקלילות הפיק ממנו תקיעה אדירה אך כדי למנוע את הלבנת פניו של התוקע שחש שנכשל, קירב הרב שוב את השופר אל פיו - והפעם, בכוונה תחילה, הוציא ממנו רק צליל חלש וצורד. הרב נענע בראשו כאומר: "השופר הזה באמת קשה לתקיעה היום." אז הגיש לו הרב את השופר בחזרה: "בבקשה, תנסה אתה שוב." כשהתקוע ניסה שנית, עצם הרב את עיניו והתפלל מעומק הלב שה' יעזור לו הפעם בקע מהשופר קול חזק וצלול, והבעל תוקע המשיך את כל התקיעות בשמחה עצומה. זה היה ה"מופת" האמיתי: לא רק הכוח לתקוע, אלא הנכונות למעט מכבודו והתפילה הזכה - כדי שלא לבייש שום יהודי.

דבר תורה לסעודה רביעית

מה לא עושים כדי למנוע דמעה מיותרת מאלמנה

מסופר על הגאון הקדוש רבי יוסף חיים זונענפעלד זיע"א, ששנה אחת סמוך לראש השנה נפטר בפתאומיות החזן של בית הכנסת בו התפלל. בא גבאי בית הכנסת לרבי יוסף חיים לשאול את מי לקחת לחזן לימים הנוראים?

השיב הרב שלא ידאג, הוא יסדר את העניין. בראש השנה העלה רבי יוסף חיים חזן את בנו של החזן הקודם. הדבר הפתיע את המתפללים בהיות החזן אבל על אביו ואסור היה לו להתפלל ביום טוב. כששאלוהו על כך, השיב רבה של ירושלים: בעזרת הנשים עומדת אלמנתו השבורה של החזן הקודם, והנה אם היתה שומעת את קולו של יהודי אחר מתפלל, היתה נשברת יותר, ועכשיו שבמקום את בעלה שמעה את בנה, זה הרגיע אותה במקצת, ומה לא עושים כדי למנוע דמעה מיותרת מאלמנה. (עלון סיפורי צדיקים)

דבר תורה לסעודה שלישית

שעון של חסד

ערב ראש השנה. אל חדרו הקטן של הסטייפלר (רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל) נכנס יהודי קשה יום כשהוא בוכה מחרדה.

היהודי סיפר בדמעות כי אין לו פרוטה לקנות שעון מעורר, והוא חושש שיירדם ולא יצליח לקום בזמן לתפילת החג והסליחות.

הסטייפלר, שהיה שקוע אותה שעה בעולמות עליונים של תורה ויראת יום הדין, הביט בו בחמלה. ללא היסוס, קם מכיסאו, לקח את השעון המעורר האישי שלו - היחיד שהיה בבית - כיוון אותו, והגיש לו אותו במתנה במאור פנים: "קח, כעת תוכל לישון במנוחה ולקום בזמן." האישי יצא לביתו שמח ורגוע, אך הנוכחים בחדר תמהו: כיצד נשאר גדול הדור ללא שעון מעורר בערב ראש השנה? הסביר להם הסטייפלר: בערב יום הדין, הדרך הגדולה ביותר להמליך את ה' היא להסיר דאגה מליבו של יהודי אחר

לכרבה והצלחה

שיר בת אושרת
בן ציון בן מירב

לרפואה שלומה

רעות עזיזה
בת דותי
ענת איילה
בת מרים

לשקט שלם בריכוך

שירן נועה
בת אסתר
יעל ז"ל
בת אורה תחי'
ת.נ.צ.ב.ה

לשקט שלם בריכוך

לאה בת
סוליקה רביבו
ז"ל (הי"ד)
ת.נ.צ.ב.ה

לשקט שלם בריכוך

חנה בת חפסה
ימנה בת חנה
ינית בת רחל'
ת.נ.צ.ב.ה

שו"ת עם הרה"ג הרב יעקב סיני

ראש השנה שחל בשבת

שאלה: האם עושים השנה 'תשליך' ביום הראשון שחל בשבת?
תשובה: לדעת כמה מרבתינו המקובלים, לא אומרים תשליך בשבת, אלא ביום השני של ראש השנה. אולם בדברי הפוסקים מבואר שאומרים תשליך גם בשבת. רק אם מדובר במקום שאין עירוב, ויש חשש שיוציאו את המחזוריים לרשות הרבים, ידחו את התשליך ליום השני, או יניחו דלי עם מים בתוך בית הכנסת ויאמרו שם תשליך.

שאלה: האם אוכלים דגים בראש השנה? אני שואל במיוחד השנה שהיום הראשון חל בשבת...
תשובה: יש נמנעים מלאכול דג בראש השנה, כיון שיש בו לשון 'דאגה'. לעומת זאת, יש שכתבו לאכול דגים בראש השנה, ויש בזה סימן טוב שנפרה ונרבה כדגים. והשנה שראש השנה חל בשבת, גם מי שנמנע בכל שנה, יכול לאכול דגים משום שיש בהם עונג שבת.

שאלה: מתי אוכלים השנה סעודה שלישית ביום הראשון של ראש השנה?
תשובה: ראוי לקיים את הסעודה השלישית לפני סוף השעה התשיעית, שהוא זמן מנחה קטנה (בערך עד השעה 15:45). טוב להתפלל קודם לכן מנחה, כי לכתחילה ראוי לאכול סעודה שלישית אחרי מנחה.

אומנם גם מי שלא אכל עד השעה הזו, יאכל מאוחר יותר ולא יפסיד מצות סעודה שלישית, רק לא ימלא כרסו, ויאכל לחם עד שיעור כביצה.

דיון משפחתי עם הרב יצחק זילברשטיין

"בראש השנה כל באי עולם עובדין לפניו כבני מרון" (ר"ה ט"ז).
מעשה ביהודי אחד שנכנס אל הרב אביגדור מילר זצ"ל, כשלבד מלא חרדה ודאגה לקראת ימי הדין הקדושים.
פנה היהודי אל הרב ובקש: "רבי, תן לי עצה טובה וסגולה נחוצה כדי לזכות בדין בימים הנוראים".
הביט בו הרב והשיב בפשטות: "העצה שלי אליך היא - פשוט תחיה".
היהודי הביט בלב בתמיהה ולא הבין כיצד חיוך פשוט יכול להכריע את קץ המאוננים ביום הדין הנורא.

ראה הרב את מבוכתו והמשיל לו משל: "פעל עסק אחד נקלע לקשים כלכליים עמקים והבין שאין לו ברירה אלא לקצץ בהוצאות השקד, הוא ישב במשרדו, עבר על רשימת העובדים והחל למחוק שם אחר שם בדאגה. 'זה - מפטר', קבע המנהל, 'וגם זה - מפטר'. המצב היה מתוח ונראה שאף אחד לא יציל מהגזירה. אך פשהגעה אצבעו אל שמו של מידעני, העובד המסומן, עצר המנהל מיד, דפק על השלחן וקבע נחרצות: 'לא ולא! העובד הזה בשום אופן לא יפטר!'."

"כששאלו אותו לפשר ההחלטה, הסביר המנהל: 'העובד הזה תמיד מקבל את פני הקלחות בחיוך רחב ובמאור פנים. הוא הנכס הכי חשוב שלי, כי החיוך שלו מביא את האנשים לחנייה'. 'סיים הרב ואמר: 'זהו גם הנמשל. כשאדם מחייך לאולת, הוא משמח את בניו של הקדוש ברוך הוא ומביא אור לעולם. על אדם כזה - בורא עולם קובע בנחרצות בראש השנה שהוא לא יפטר מהעולם, כי הוא חיוני וחשוב מקדם'!!!"

"פעת הבנת? - סיים רבי אביגדור מילר - פעם בשנה, ביום ראש השנה, עורכים בשמים 'מאזן' - כל באי עולם עובדים לפניו יתברך כבני מרון. והקב"ה מחליט מי נשאר כאן, ומי חליה, עוזב את העולם... אבל אחד שמחייך ומלביין שנים לכל אדם, שעושה טוב לביריותיו של הקב"ה, ובעקבות נעיונות הליכותיו, האוירה החמה וסבר הפנים היפות שלו, באים גם אחרים ומתקשרים לה' יתברך - אחד כזה נצל מפטורין... מעתה תבין, כי עצה טובה והגונה נתתי לך לקראת יום הדין..."

מאמר מפי הרב אורן נזרית

נאמר בתורה: "ארץ אשר יהיה אלהיה דרש אתה תמיד עיני יהיה אלהיה בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", לומדים מכאן שכבר מתחילת השנה יש שיכות למה שיהיה בהמשך השנה ועד אחריתה.

כי בראש השנה אנחנו מקבלים על עצמנו את הרצונות ואת השאיפות של כל השנה, ביום הראשון של השנה, וכבר מתעוררים כל העניינים שלנו, שנעבור אותם במשך כל השנה

ויום ראש השנה הוא עת רצון גדול מאוד, ועלינו להתחזק ולהכניע ליבנו לשוב בתשובה שלימה, כי שערי תשובה ביום זה פתוחים, ובמיוחד בזמן התקיעת שופר, כי כל עיקר תיקון השופר למעלה - תלוי בתשובה. ואם אדם לא חוזר בתשובה בזמן התקיעות הרי השופר נעשה כנגן המנגן, ואפילו אם יש ביד האדם חטאים המעכבים את התשובה היום הזה מסוגל שיקבלו את תשובתו. (שיחות חזקת ראש השנה)

שו"ת עם הרה"ג הרב בנימין חותה

ראש השנה שחל בשבת

שאלה: ראש השנה שחל בשבת האם מותר להוציא מהמקפיא ראש דג לא מבושל כדי לומר עליו יהי רצון שנהיה לראש ולא לזנב.
תשובה: יכול להוציא מהמקפיא על ידי שיפילו על ידי דבר אחר ויהיה אסור להרימו לשלחן וגם אסור להחזירו לאחר מכן למקפיא משום מוקצה. והטוב ביותר שיתקרב בני המשפחה ליד המקפיא שהוא פתוח ויאמרו עליו את היהי רצון שדי בזה שרואים אותו.

שומע שופר על ידי מכשיר שמיעה

שאלה: המחזיק באוזניו מכשיר שמיעה האם יוצא ידי חובת שמיעת קול שופר כששומע על ידי מכשיר זה.
תשובה: המחזיק מכשיר שמיעה יתקרב ליד הבעל תוקע ויוריד המכשיר כדי לשמוע ללא המכשיר ואם אינו שומע כלל בלעדיו לא יורידו.

נרות יום הולדת בחג

שאלה: אדם שיש לו יום הולדת ביום טוב, ורוצה להדליק נרות לכבוד היום הולדת מאש לאש, האם מותר?
תשובה: אם רגיל ביום הולדת להדליק נרות יום הולדת מותר ביום טוב להדליק נרות יום הולדת מאש לאש אבל אסור לכבותם.

לדפואה שרומה

סולטנה
בת פרחח
שמעון יעקב
בן סולטנה

לכרחה והצלחה

חיים לוי וב"ב
דון רבקה
הודיה לוי
אלמוג לוי
בן שולמית

לדפואה שרומה

יוסף לוי
בן ויקטוריה
נועה בת יפה
דוד בן טטאניה

לדפואה שרומה

ברוך חי בן לאה
רחל בת שרה
מירה מרים
בת רחל

לזיווג הגון

שירה
בת ציפורה
חיים בן זיוה

הלכות ראש השנה

השנה, ובמיוחד מי שהוא חזן או בעל תוקע ישתדל יותר בטבילה זו.

הכנת הנרות

מכיוון שבבילוי ב' של ראש השנה צריך להדליק שוב פעם נרות של יום טוב, עדיף להכין מערכת נרות נוספת שתהיה לו מוכנה להדלקת נרות של יום טוב שני, ומי שמדליק בשמן טוב להכניס את הפתילות בתוך הנקב של השעם מערב יום טוב (מכיוון שלפעמים נקב השעם סגור ואסור לפתוח אותו על ידי פתילה ביום טוב משום מכה בפטיש).

נר הבדלה

במוצאי שבת שחל בו חג, מצווה מן המובחר להבדיל על נר אבוקה (המורכב משתי פתילות ומעלה שהלהבות שלהן מתאחדות). אולם, כשמוצאי שבת הוא ערב חג, אי אפשר להשתמש בנר הבדלה גדול ורגיל מכיוון שאסור לכבות אותו במהלך החג. כדי לפתור זאת, ניתן לקחת נרונת קטנה עוד לפני כניסת החג ולהוסיף לה פתילה נוספת כדי שיהיה לו דין אבוקה. פתרון נוסף הוא לקנות בחנות נר הבדלה קטן במיוחד (בגודל של כ-2-3 ס"מ) ולהניח לו להתכבות מעצמו במהלך החג. או לחתוך בסכין מנר הבדלה קיים בשיעור הנ"ל.

תפילת מנחה האחרונה של השנה

יזהר מאוד בתפילת המנחה ביום זה להתפלל אותה בכוונה ובמיתון, כי היא תפילה אחרונה של השנה ויש בכוחה לתקן את כל התפילות של השנה.

ליל שבת ליל יום טוב ראשון של ראש השנה

הדלקת נרות החג

מדליקין נר לכבוד שבת ויום טוב. הנשים הספרדיות יקדימו לברך ואחר כך להדליק. וברכת ההדלקה בראש השנה היא "להדליק נר של שבת ויום טוב" ואין להזכיר יום הזכרון.

ברכת שהחיינו בהדלקת נרות

יש נשים שנהגו לברך שהחיינו בשעת ההדלקה, ויש נהגו שלא לברך שהחיינו בעת ההדלקה. ומי שאין לה מנהג ברור טוב שלא תברך שהחיינו בהדלקת נרות, אלא תכוון לצאת ידי חובה בברכת שהחיינו כששומעת בשעת הקידוש מפי בעלה. אומנם נשים הנוהגות לברך שהחיינו בהדלקת נרות לא יענו אמן אחרי ברכת שהחיינו של הקידוש, אם רוצות לטעום מהיין.

קבלת שבת

מיד אחר תפלת מנחה אומרים קבלת שבת, קודם הפיוט אחות קטנה, ואין אומרים פרק במה מדליקין ביום טוב שחל בשבת.

אי"ה השנה חל ראש השנה בימים שבת וראשון, חשוב ללמוד ולשנן את כל ההלכות, למען נדע כל אחד את ההלכות של ראש השנה הבא עלינו לטובה

תזכורות לשבת ולחג

סעודה שלישית

גבאי בית הכנסת ישימו לב לקבוע את זמן תפילת מנחה של יום שבת (יום ראשון של ראש השנה) בשעה יותר מוקדמת כדי שיספיקו לסעוד סעודה שלישית לפני שעה עשירית.

הכנת נר גדול

יש להדליק ביום שני נר נשמה גדול הדולק 48 או 72 שעות, כדי שתהא אש דלוקה מוכנה בחג להדליק ממנה, ואם לא השיג יכול להדליק מהנר הקיים נר נוסף של 24 שעות מאש לאש.

שנים מקרא ואחד תרגום

בשבת זו לא קוראים שנים מקרא ואחד תרגום.

מקרים עם מנגנון שבת

במקרים רבים עם מנגנון מיוחד ל"מצב שבת", ישנה אפשרות שההייה של מצב שבת 48 שעות או 72 שעות, יש לבחור את הטווח הארוך יותר.

מפות ושקיות

יש להכין מפות נילון חד פעמיות חתוכות לפי מידת השולחנות לצורך החג (כמות כפולה), וכן שקיות אשפה חתוכות ומנותקות, כמות המספיקה ליומיים.

שעון מעורר

יש לזכור לנתק את השעון מעורר של יום ראשון, כדי שלא יצלצל בחג.

שעון גז 'חגז'

הרוצים לבשל על להבת הגז בחג ויש להם "שעון גז" (חגז) לצורך כיבוי הגז לזמן קצוב, יזכרו לחבר את שעון הגז לפני השבת. וכן יתנו דעתם לנתק את זרם החשמל מהמצית האלקטרוני של הכיריים מבעוד יום.

פלטה לשבת

המשתמשים בשבת בפלטה לשבת, יזכרו לחבר הפלטה קודם השבת. וכמו כן יתנו דעתם על מקום הנחת הפלטה (שלא תפריע לבישולים במוצ"ש וביו"ט) או שיחברו מראש ע"י כבל חשמל ארוך שיוכלו להזיזה ממקומה.

עון שבת

יש לכוין את שעון השבת של תאורת הבית, לפי הזמן המתאים גם ליום טוב ראשון וגם ליום טוב שני.

טבילה במקווה

מנהג טוב לטבול במקווה בערב ראש

השנה שחל בשבת

הזכרת שבת

כשחל ראש השנה בשבת, צריך לשים לב להזכרות בתפילה ולהזכיר את שבת בתוך התפילה (מופיע במחזור).

פיוט אחות קטנה

בערב התקדש החג לפני תפלת ערבית אומרים פיוט 'אחות קטנה', וחזרתו בסוף כל בית תכלה שנה וקללותיה, כלשון חז"ל במגילה (לא:), ובסיום הפיוט חותם תחל שנה וברכותיה. ואחר כך אומרים המזמור הרנינו לאלהים עזונו, שהיו אומרים אותו הלויים במוסף של ראש השנה, כי נאמר בו תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגנו.

אכילת הסימנים

מנהג ישראל לאכול בשתי הלילות של ראש השנה מיני פירות וירקות שיש בהם רמז לסימן טוב לכל ימות השנה, משום דסימנא מילתא היא.

אכילת הסימנים בתוך הסעודה

נכון לנהוג לברך על פירות אלה לאחר נטילת ידים וברכת המוציא, ואכילת כזית פת, או לאחר ברכת המזון, כדי שלא יכנס בספק ברכה אחרונה שלהם.

קדימה בברכות

מכיון שבכלל הדברים שנוהגים לאכול בליל ראש השנה ישנם גם תמרים, שהם המובחרים שבשבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, והם קודמים לברכה לרימונים ולשאר הפירות, טוב להקדימם, ויקח תמר, ויברך עליו בורא פרי העץ, ויאכל [אך אין זה חובה מן הדין להקדימם מכיוון שכלל גדול בידינו כשמונחים לפניו פירות שאין בברכותיהם שוות יקדים איזה מהם שירצה (שו"ע סימן ר"א סעיף א') וכאן מונחים לפניו פירות שברכותיהם העץ (תמרים ורימונים), ושאר מאכלים שברכותיהם האדמה (רוביא סלקא), אלא שטוב להקדימם לצאת ידי חובת שאר הפוסקים]. ואם יש לו תמרים צהובים והם פרי חדש אצלו, יברך גם ברכת שהחיינו (בתנאי שהפרי החדש לא היה על השולחן בשעת הקידוש), ואחר כך יקח תמר אחר ויאמר: יהי רצון מלפניך וכו' שיתנו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתינו. ויאכל מהתמר (ילקו"י ראש השנה). ואם הרימון פרי חדש אצלו והתמר אינו פרי חדש יקדים לברך על הרימון ברכת "העץ" ו"שהחיינו" (ע"פ חזו"ע ברכות עמ' ער"ה ד"ה ואם).

ברכת שהחיינו על הפירות

חשוב להדגיש, כל פרי הנמצא בשווקים כל ימות השנה, אין לברך עליו שהחיינו היות ולא מרגישים בו הנאת התחדשות. אין חילוק אם הימצאותו כל השנה בשווקים מחמת שהוא גדל כל השנה בעץ ובאדמה כגון תפוח אדמה, או מחמת שחלק מהשנה גדל בעצים וחלק מהשנה בחממות כגון בננות, או מחמת שמצליחים לשומרו כל השנה בקירור כל השנה ואינו ניכר ההבדל בטעם בין חדש לישן כגון תפוחי עץ, אגסים, תמרים שחורים ועוד, או מחמת שמייבאים מחו"ל את אותו הפרי כשאין אותו בארץ

כגון אננס, בכל אלו אין לברך שהחיינו משום שלא ניכר בהם הנאת התחדשות היות וניתן להשיגם כל השנה במקום זה.

(הליכות ברכות עמ' תק"א)

ברכת האדמה על הסימנים

מכיוון שהמנהג לאכול את הסימנים בתוך הסעודה אין לברך האדמה על שום תבשיל של לוביא או קרא ושאר מיני ירקות מבושלים, אפילו אוכלם בלי פת, מכיוון שדרך ללפת את הפת בתבשילי ירקות. וטוב להביא לשולחן פרי שברכתו "האדמה" שאינו מתלפת עם הפת כגון בוטנים, ולברך "האדמה" גם בתוך הסעודה. אומנם הנוהגים לאכול את הסימנים לאחר הקידוש מיד יברכו האדמה על הירקות.

סדר ליל ראש השנה מפורט לקמן עמוד ט"ז

הנהגה בסעודה

יתאמץ בכל כחו לשלוט ביצרו לבל יבוא לידי כעס והקפדה בתוך ביתו כל השנה, ובפרט בלילה זה שאנו עורכים בו סימנים לשנה הבאה עלינו לטובה, אין לך סימן רע ככעס.

ברכת המזון

בברכת המזון צריך להזכיר "רצה והחליצנו" ו"יעלה ויבוא" ויש להזהר מאוד בברכת המזון לא לשכוח להזכיר הוספות אלו, כי דעת רבים מן הפוסקים שאדם ששכח לומר יעלה ויבוא בברכת המזון (ביום טוב שחל בשבת) צריך לחזור לראש ברכת המזון (כדין רצה והחליצנו) בשונה מיום טוב שחל בחול. (הרב גדעון בן משה עלון יורו משפטיך, וכ"כ בהל"ב).

יום שבת א' תשרי

יום טוב ראשון של ראש השנה

בכיה בתפילות ראש השנה

אין להתוודות ביום ראש השנה, וכל שכן שלא יעורר את עצמו לבכות, שאין לבכות בראש השנה. והתפלות בראש השנה יהיו בשמחה ובטוב לבב, ומתוך כוונה שלימה, כי בטוחים אנחנו בישועת הקב"ה שיכתבנו ויחתמנו לחיים טובים. אומנם אדם שמתעורר מעצמו בבכיה ומתפלל בדמעות שליש, אין בזה חשש איסור כלל (ילקו"י ימים נוראים).

מוסף של שבת וראש השנה

במוסף של ראש השנה שחל בשבת חותמים שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים ולא יזכיר "היום".

אסור לתקוע בשופר בשבת

ראש השנה שחל בשבת אסור לתקוע בו, שמא יוציא השופר מרשות היחיד לרשות הרבים. וביום השני של ראש השנה תוקעים בשופר ומברכים לשמוע קול שופר וברכת שהחיינו.

הלכות ראש השנה

אם לא עשה התשליך ביום הראשון, טוב לעשותו ביום השני אחר מוסף, ויש אומרים אחר מנחה.

סדר העדיפויות בתשליך

סדר העדיפויות בתשליך: א. ים או נהר. ב. באר או מעין. ג. בור שיש לו מים. ד. בור שניגבו מימיו. ה. השקפה מהגג על הים. ו. ברוז.

נשים

נשים פטורות מאמירת תשליך ואדרבה שב ואל תעשה עדיף מכיוון שכשיוצאות לעשות תשליך נגרמת ערוביאל בין גברים לנשים, ואם רוצה יכולה לברך בביתה בצניעות (ע"פ הטעם שכתב בילקו"י אוצר דינים לאישה ולבת עמ' תפט).

סעודה שלישית

לאחר תפילת מנחה והתשליך יסעד סעודה שלישית, וישים לב לא להרבות בסעודה כדי שישאר לו תיאבון לסעודת הערב.

בסעודה שלישית זו יש להקפיד לסעוד אותה לפני שעה עשירית, אומנם גם אדם שלא הספיק לסעוד לפני שעה עשירית, יסעד לאחר מכן (עד השקיעה) ויאכל כביצה פת בדיוק (ולא יותר) כדי שישאר לו תיאבון לסעודת הערב (חזו"ע יו"ט עמ' צ"א, רמ"א סימן תקכ"ט ס"א, באור הלכה סימן רצ"א סק"ג).

שינה ביום ראש השנה

מנהג טוב שלא לישן ביום ראש השנה, שכן נאמר בשם הירושלמי מי שישן בראש השנה ישן מזלו. ואם ראשו כבד עליו, יישן מעט, אחר חצות היום, לנוח קצת, כדי שיתחזק לעבודת ה' יתברך.

הכנה מיום טוב ראשון ליום טוב שני

אסור להכין כל דבר שיש בו משום 'הכנה' מיום טוב ראשון (יום שבת) ליום טוב שני של ראש השנה (יום ראשון), משום איסור הכנה.

מקלחת

מותר להתקלח ולטבול במקווה טהרה ביום טוב ראשון אפילו שכוונתו לעשות כן לקראת יום טוב שני, ואין בזה משום 'הכנה' [ומכיוון שחג ראשון של ראש השנה חל בשבת, יתקלח בתנאים שמותר להתקלח בכל שבת (מים קרים, ויזהר מסחיטה כשמתנגב בחוזקה במגבת, סירוק ועוד)].

פינוי השולחן לאחר הסעודה

מותר לפנות את השולחן לאחר הסעודה ביום טוב הראשון, ולא צריך להשאיר את השולחן כמות שהוא עד ליל יום טוב שני, וכן מותר לטאטא את הבית ביום טוב ראשון, ולא נחשב כהכנה לצורך היום השני, כיוון שפינוי השולחן וסידור הבית נחשב כצורך היום, שמכבוד יום טוב שהשולחן יהיה מסודר ונקי והבית לא יהיה מלוכלך (הלימוד"ע ימים נוראים עמ' קנ"ו).

תקע בטעות בשופר בשבת

מי שעבר ותקע בשופר ביום א' של ראש השנה שחל בשבת, ובירך עליו גם ברכת שהחיינו, אף על פי שעבר על גזירת חז"ל שגזרו שמא יעבירו ד' אמות ברשות הרבים, מכל מקום עשה קצת מצוה, ואין ברכותיו לבטלה, כיון דמדאורייתא מצוה לתקוע בשופר אפילו חל ראש השנה בשבת, הילכך לא יברך שהחיינו ביום השני של ראש השנה בעת שיתקע בשופר. (ילקו"י מועדים עמ' מח).

תפילת מנחה

יש להתפלל תפילת מנחה של שבת זו מוקדמת, על מנת שיוכלו לסיים לכתחילה סעודה שלישית קודם תחילת שעה עשירית (15:45).

צדקתך ואבינו מלכנו

בתפילת מנחה של שבת שהוא יום טוב, נחלקו הפוסקים האם אומרים "צדקתך" במנחה ו"אבינו מלכנו", דעת מרן הרב עובדיה יוסף שצריך לומר צדקתך וגם "אבינו מלכנו" במנחה של שבת, ויקדימו לומר "אבינו מלכנו" ואחר כך "צדקתך" (חזו"ע ימ"נ עמ' קפה). אומנם דעת יוצאי מרוקו ותוניס שלא לומר צדקתך ו"אבינו מלכנו", וכל קהילה תעשה כמנהגה.

תשליך

אחר תפילת מנחה ביום ראשון של ראש השנה, הולכים על יד שפת הים או אצל הנהר, או באר מים חיים, או בור, לומר סדר "תשליך". (ונהגו כן על פי מה שאמרו במדרש, שכאשר אברהם אבינו הלך עם יצחק אל הר המוריה להעלותו לעולה כאשר נצטווה מפי הקדוש ברוך הוא, קידם השטן בדרך, והתחיל להסית את אברהם ואת יצחק ולמונעם ממצות הבורא יתברך, וכאשר מצימנו נכשלה וסירבו אברהם ויצחק לשמוע בקולו, הלך השטן ונעשה לפני אברהם ויצחק כנהר גדול, כדי שלא יוכלו לעבור, ואברהם ויצחק לא השגוהו בזה, ונכנסו למים עד שהגיעו לצווארם, ואז נשא אברהם את עיניו למרום להתפלל לפני ה' יתברך, ואמר, הושעני אלהים כי באו מים עד נפש, ומיד גער הקדוש ברוך הוא בשטן והלך לו. ומבואר בזהוה הקדוש שעקדת יצחק היתה בראש השנה. ומטעם זה נוהגים ללכת לנהר לומר סדר תשליך, להזכיר זכות אברהם ויצחק, ומנהג ישראל תורה הוא).

תשליך בשבת

במקום שסדר אמירת תשליך מתקיימת מחוץ לשטח גבולות העירוב, יש למנוע אמירתו בראש השנה שחל בשבת, כדי שלא יכשלו בהוצאת המחזורים מרשות היחיד לרשות הרבים, אלא ידחו אמירתו ליום טוב שני של ראש השנה (קיצור שו"ע חזו"ע עמ' שס"ח).

שכח לעשות תשליך

השנה שחל בשבת

שטיפת הבית לאחר הסעודה

מותר לשטוף את הבית לאחר הסעודה באופן המותר לשטוף ביום טוב, דהיינו שפיכת מים נקודתית על מקום הלכלוך וגריפת המים במגב גומי או פלסטיק, (חזו"ע שבת ח"ד עמ' מ"ט). ולאחר שעשה כך מותר לקחת מטלית יבשה ולספוג בעדינות את הלחלוחית שנשארה ברצפה (או"ה שבת עמ' כ"ז).

שטיפת כלים

אסור לשטוף את הכלים אם לא עתיד להשתמש בהם עוד ביום טוב מכיוון שמכין בזה את הכלים לסעודת ליל יום טוב שני. אבל כוסות מותר לרחוץ, מפני שכל הזמן שותים בהם. אומנם אם נוצר סירחון מחמת שאריות האכילה מותר לשטוף אף את שאר הכלים.

עריכת השולחן

אסור לערוך ולסדר את השולחן עם הצלחות, כוסות, סכו"ם, חלות, יין וכדומה לצורך יום טוב שני. אבל מותר לפנות מעל השולחן את מה שנשאר מסעודות קודמות כדי שהבית יראה מסודר ונקי.

הוצאת מאכלים מהמקפיא

מותר להוציא מאכלים קפואים מהמקפיא כדי להפשירם לסעודת החג. ואין בזה איסור הכנה, כיון שההפשרה נעשית מאליה. מה גם שאין בזה טרחה, וזה לצורך מצוה.

הנחת מאכלים על הפלאטה

תבשילים המבושלים כל צרכם, מותר להוציאם מהמקפיא ביום טוב וליתנם על גבי הפלאטה כשהיא כבויה ותדלק מאליה לאחר זמן על ידי 'שעון שבת' שיכוון מערב יום טוב, [למשל יניח את התבשילים בשעה 16:00, והפלטה תידלק בשעה 17:00], ובכך יתחממו התבשילים היטב היטב עד הלילה לצורך סעודת ליל יום טוב שני (ואין זה נחשב הכנה במקרה שהוא מניח על הפלאטה כשהיא כבויה מכיוון שהפלאטה נדלקת מאליה ומחממת את התבשיל). (קיצור שו"ע חזו"ע עמ' שע"א).

מוצאי שבת ליל יום טוב שני
של ראש השנה

פיוט חון תחון

בליל שני של ראש השנה מתחילים תפלת ערבית בפיוט

"חון תחון", שהוא מענין ראש השנה יום הדין. ומתפללים כמו בלילה הראשון.

"ברוך המבדיל בין קודש לקודש"

אין להתחיל בשאר ההכנות לחג עד צאת השבת (19:24). וקודם ההכנות, יאמר: "ברוך המבדיל בין קודש לקודש". ואם בני הבית מרובים והזמן דחוק, יכולים להתחיל בסידור השולחן לאחר השקיעה (18:53), אבל את שאר המלאכות כהדלקת אש ובישול, לא יתחילו קודם צאת השבת כלל ועיקר.

זמן רבנו תם

הרגיל להוציא את השבת כזמן רבנו תם (20:09), ישים לב שלא להדליק אפילו מאש לאש קודם זמן זה, ורק בשאר ההכנות שאינן איסור מלאכה מן התורה בשבת,

כשטיפת כלים וסידור שולחן, רשאי לעשות קודם זמן זה. ומכל מקום רשאי לומר לחברו שלא מוציא את השבת כזמן רבנו תם או לילדו הקטן, שידליק עבורו את האש והגז, ואז יהיה רשאי בעצמו לתת על האש את התבשילים המבושלים כדי לחממם, ואפילו תבשילים לחים כמרק וכיוצא בזה שבשבת אסור לחממם, בזמן זה מותר לחממם ולהרתיחם. וכמו כן, רשאי לכתחילה לתת בעצמו מרק קר על פלטה דלוקה אף שהמרק ירתח (בהלכה ובאגדה ראש השנה).

"ותודיענו"

בתפילת ערבית במוצאי שבת, שהיא תפילת ערבית של ליל יום טוב שני, מוסיפים בעמידה "ותודיענו" (במקום "אתה חוננתנו" שבכל מוצאי שבת). ואם שכח ולא אמרו במקומו הראוי (אחר "ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת"), ונזכר באמצע הברכה, אומרו בין פרק לפרק בברכת "אתה בחרתנו". ואם נזכר בסיום הברכה כשאמר "ברוך אתה" קודם שאמר ה' מקדש ישראל ויום הזיכרון, אומרו שם, וחוזר ואומר "קדשנו במצוותיך" וחותרם הברכה. אבל אם כבר אמר ברוך אתה ה', אפילו לא סיים את הברכה, אינו חוזר, שהרי עתיד הוא להבדיל על הכוס שבקידוש (קיצור שו"ע חזו"ע ימים נוראים שכ"ט).

הלכות ראש השנה

לו פרי חדש או בגד חדש).

אומנם מכיוון שיש ספק האם צריך לברך שהחיינו על עצם היום, לכן טוב להביא לשולחן פרי חדש או שילבש בגד חדש, ועיקר ברכת שהחיינו היא על היום הקדוש, ואגב פוטר גם את הפרי או הבגד החדש. לכן אפילו אם אין לו פרי או בגד חדש מברך שהחיינו, ולכן אין חשש הפסק באמירת ברכת "שהחיינו" בין ברכת הגפן לטעימה מהיין. (קיצור שו"ע חזו"ע עמ' של"ב).

אכילת הפרי חדש

לאחר הקידוש יקח מעט מאותו פרי חדש ויברך עליו בורא פרי העץ ויכוין לפטור את כל פירות העץ שיאכל בסעודה (כגון התפוח, רימונים, תמרים), שצריך להסמיך עד כמה שניתן את ברכת העץ לברכת שהחיינו שמברכים על הפרי (מחצית השקל בס"א והמטה אפרים סק"ו). אומנם, צריך להיזהר לאכול חתיכה קטנה מהפרי לאחר הקידוש ולא חתיכה גדולה שיש בה כזית כדי לא להיכנס לספק ברכה אחרונה, וטוב שכך יעשו כל בני הבית (הליכמו"ע עמ' קכ"ו, ועיין ביחוד ח"ז סימן ר"ז אות ל').

סימני הסדר

בליל שני נוהגים לעשות את סימני הסדר כמו בלילה הראשון, עיין לקמן עמוד ט"ז.

יום ראשון ב' תשרי
יום טוב שני של ראש השנה

הלכות שופר

החייבים בשמיעת קול שופר

כולם חייבים לשמוע קול שופר בראש השנה, כהנים ליום ישראלים וגרים. אבל נשים וקטנים פטורים. וכן חירש (אפילו שמדבר ואינו שומע) פטור משמיעת קול שופר, אומנם חירש השומע על ידי מכונת שמיעה חייב בשמיעת קול שופר.

ברכות השופר

כשחל יום טוב ראשון בשבת, כשתוקעים בשופר ביום השני של ראש השנה מברכים לשמוע קול שופר ושהחיינו.

מי יכול להוציא ידי חובה

כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתם. ולכן אישה אינה יכולה להוציא ידי חובה. וחרש שאינו שומע אינו יכול לתקוע להוציא אחרים ידי חובתם, ואפילו אם הוא מדבר רק שאינו שומע, אינו מוציא אחרים ידי חובתם.

שכח ותודיענו וגם אכל קודם הבדלה

אם אירע ששכח לומר "ותודיענו" בתפילה, וגם טעה ואכל קודם שקידש והבדיל על הכוס, צריך לחזור ולהתפלל תפילת ערבית שחל ליל החג בתנאי של נדבה (אע"פ שבשבת ויו"ט לדעת השו"ע סי' ק"ז ס"א אסור להתפלל תפילת נדבה, מ"מ היכן שא"א יש לסמוך על הפוסקים המתירים) ואומר "ותודיענו". ואם במקום לחזור ולהתפלל קידש והבדיל על הכוס, אף על פי כן צריך לחזור ולהתפלל בתנאי של נדבה (שם עמ' ש"ל).

הדלקת נרות

לאחר שיצאה שבת מדליקים נרות לכבוד ליל שני של ראש השנה. ותדליק מאש שהוכנה קודם, ותברך 'להדליק נר של יום טוב' ואחר כך תדליק. המקפידים להוציא שבת לפי זמן ר"ת לא ידליקו את נרות החג עד לאחר יציאת השבת לפי זמן ר"ת.

פתיל צף

כאשר מדליקים נרות ביום טוב עצמו בפתיל צף, מותר להכניס את הפתיל לתוך הנקב שבפקק שעם, ואין זה נחשב מתקן כלי (ראש השנה בהלכה ובאגדה עמ' 142), אומנם אם החור של הפקק שעם סגור אסור לעשות חור חדש משום שיש חשש שיעבור על איסור מכה בפטיש, לכן עדיף להכין את הפתילות כבר מערב יום טוב.

הדבקת נרות שעוה בפמוטים

אסור לחמם בראש השנה נר שעוה באש להדביקו בפמוט, משום איסור "ממרח". אלא יניחו את הנרות בפמוטות בלי להדביקם. (ועדיף להדביק לפני יום טוב כמבואר לעיל) (ילקו"י ימים נוראים עמ' תע"ח).

פמוטים שנדבקו בשעוה

פמוטים שנדבקו בשעוה ונקפאה השעוה בפנים, מותר לנקות את השעוה בסכין, ואין בזה משום תיקון כלי (שם).

כיבוי הנר

בהדלקת הנרות בליל יום טוב שני צריך להקפיד לא לכבות את הגפרור אלא להניח אותו שיכבה לבד.

יקנה"ז

מוסיפים בקידוש ליל שני של ראש השנה ב' ברכות, ברכת הנר, וברכת ההבדלה. נמצא שבסך הכל מברכים חמש ברכות, שהן ר"ת יקנה"ז: יין - בורא פרי הגפן. קידוש - מקדש ישראל ויום הזיכרון. נר - בורא מאורי האש. הבדלה - המבדיל בין קודש לקודש. זמן - שהחיינו.

ברכת שהחיינו בקידוש

בקידוש של ליל שני מעיקר הדין צריך לברך שהחיינו בקידוש (אפילו אם אין

נה שחל בשבת

אישה המגיעה לבית הכנסת

נשים פטורות ממצות שופר, שהיא מצות עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות. ומכל מקום נוהגות הנשים לבוא לבית הכנסת בראש השנה כדי לשמוע קול שופר (עם ברכותיו), ויפה עושות, ויש להן שכר מצוה, ואמנם אישה שיש לה ילדים קטנים שאם תביאם לבית הכנסת יפריעו למהלך התפילה והתקיעות, אין לה לבוא לבית הכנסת, ותסמוך על עיקר הדין שהיא פטורה ממצות שופר ומתפילה בצבור. ואם תחמיר לבוא לבית הכנסת יוצא שכרה בהפסדה, שגורמת הפרעה למהלך התפילה.

העיד הגאון רבי לייבל לאפייאן זצ"ל בשם אביו הגאון רבי אליהו לאפייאן זצ"ל: "אבי היה אומר, שהנשים הנמצאות בבית בימים נוראים ומטפלות בילדים, אינן זקוקות לכל התפילות שמתפללים בבית הכנסת בכדי שיעלו תפילותיהן למעלה, כי יש צינור מיוחד להעלות תפילתם עד לכסא הכבוד, ובכמה תיבות שיש להם אפשרות לומר ולהתפלל הם מתקרבות לכסא הכבוד ככל הקהל הקדוש העומד שעות ארוכות ומכתייר את המלך, מבקש ומתחנן מאת המלך הקדוש היושב על כסא רם ונשא (באר הפרשה).

וידי בין סדר התקיעות

אין להפסיק בין סדרי התקיעות לומר וידוי בין תשר"ת לתש"ת, ובין תש"ת לתר"ת, כי דבר זה לא נכון לפי ההלכה, שהואיל ואנו מסופקים שמא לא יצא בסדר הראשון, או גם בסדר השני, כי שמא תרועה שנאמרה בתורה היא היללה שנקראת גם כן בפינו "תרועה", ואם כן אין יוצאים ידי חובה עד שיתקע תר"ת, ואם יפסיק בוידוי לפני סדר תר"ת הרי הוא מפסיק בין ברכת לשמוע קול שופר לתחלת המצוה, והוה ליה חשש ברכה לבטלה, וספק אם צריך לחזור ולברך שנית. לכן באמצע התקיעות מותר להרהר בלבו בוידוי בין סדר לסדר, אבל לא יאמר בפיו בלחש. ובתקיעות עצמם יכוין כל מחשבתו לצאת ידי חובת המצוה של שמיעת קול שופר, ותו לא מיד.

יחיד המתפלל

יחיד שלא תקע, ורוצה שיתקע לו בשעה שמתפלל מוסף בלחש, לא יפסיק, וכל שכן שאינו רשאי לתקוע בעצמו באמצע התפילה. ודי לו ששומע לפני התפילה או לאחריה, שלשים קולות, כי לא תקנו לשמוע תקיעות בתפלת מוסף אלא בצבור. ונכון שיתקע ליחיד לפני שיתפלל תפילת מוסף.

תקיעה לנשים

התוקע לנשים יכול לתקוע להן אף לאחר שכבר יצא ידי חובתו, ויתקע להם בלי ברכה (מכיוון שנשים פטורות משופר).

חולה

אדם שנאנס ולא בא לבית הכנסת ביום ראש השנה, או מי שהוא חולה ונפל למשכב, יש להתאמץ במאד להביא לו לביתו תוקע שיתקע לו להוציאו ידי חובה. ולכתחילה יעמוד החולה בשעת התקיעות. ויברך השומע, ורק אם אינו

יודע לברך היטב, יברך התוקע בשבילו, גם אם הוא כבר יצא ידי חובה. ואם שכח לברך ונזכר בין תשר"ת לתש"ת, אין לו לברך שם, דשמא יצא י"ח בתשר"ת. וכן מי ששח שיחה בטלה בין תשר"ת לתש"ת, בדיעבד אינו חוזר לברך, אף שיש ספק שמא לא יצא ידי חובתו. (ילקו"י מועדים)

תזכורות חשובות לפני התקיעה בשופר

גולת הכותרת של יום ראש השנה, היא השופר "שנאמר: יום תרועה יהיה לכם", לכן יש להשתדל ולהתאמץ במצווה זו (אפילו השנה שראש השנה חל בשבת, וחייב השופר הוא מדרבנן צריך להשתדל ולהתאמץ במצווה זו).

קודם שתוקעים בשופר רצוי לזכור ולהזכיר לציבור על ז' דברים שהובאו בפוסקים, וראינו לנכון להביא אותם על הסדר:

- על הקהל להתכוון לצאת ידי חובה המצווה של שמיעת השופר, מכיוון שנפסק להלכה בשולחן ערוך (סימן ס' ס"ד) שמצוות צריכות כוונה, וגם התוקע יתכוון להוציא אותם ידי חובה.
- ישנה מחלוקת בפוסקים האם המצווה היא לשמוע קול שופר או לתקוע בשופר, ואף על פי שנפסק להלכה שהמצווה היא לשמוע קול שופר, טוב לכוון לצאת ידי חובה גם בתקיעה מדין שומע כעונה (לצאת ידי חובת הפוסקים שסוברים שהמצווה היא לתקוע בשופר).
- על הקהל להתכוון לצאת ידי חובת הברכות מדין שומע כעונה [והוא סמך למנהג שנוהגים לאחר שהקהל אומר: "ברשות מורי ורבותי" עונים הקהל: "שמים" והוא ראשי תיבות שומע משמיע יחדיו מכוונים].
- ישנה מחלוקת האם מותר לענות ברוך הוא וברוך שמו בברכות שיוצאים בהם ידי חובה, לכן אותם שאין להם מנהג ברור לענות ברוך הוא וברוך שמו לא יענו כששומעים את הברכות מהחזן.
- ישנם סידורים שמובא בהם וידוי בין תקיעות תשר"ת לתש"ת ובין תש"ת לתר"ת, וצריך להזכיר לציבור שאין לומר את הוידו בפה אלא בהרהור הלב בלבד.
- צריך להזהיר את הציבור שלא לדבר עד סוף התקיעות דמעומד (עד לאחר סיום חזרת השליח ציבור של מוסף).
- (עיין ילקו"י ימים נוראים עמ' תכ"א).

- בזמן תקיעת השופר יקבלו על עצמם לחזור בתשובה שלימה [וטוב לקבל על עצמו קבלה טובה ולחשוב עליה בזמן התקיעה בשופר].

סגולות לראש השנה

קריאת ב' ספרי תהלים

כתב רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א: סגולה גדולה ונפלאה שמעתי מאנשי מעשה, לקרוא ב' פעמים את כל ספר תהלים בליל ראשון של ראש השנה, וזה מסוגל מאד לישועות גדולות. אומנם כי סגולה זאת קשה לרבים לקיימה - בפרט שלמחרת היום יש לעמוד שעות ארוכות בתפילה במוח צלול, ומי שקשה לו יקרא לפחות ספר תהלים אחד או חלק ממנו כל אחד כפי יכולתו, או יחלקם בין בני הבית.

ומידי שנה בשנה מעידים אנשים נאמנים ניסים גלויים שזכו בזכות קריאת ב' ספרי התהלים בליל א' של ראש השנה.

ושמענו סיפורים לרוב על שינוי המזל מן הקצה אל הקצה, ואף בדברים שהיו נראים סופנים - שאין שום סיכוי בעולם שיהפכו לטובה.

עדות

שספירה לי גיסתי שתחיל שציפו היא ואחי הי"ו לבן זכר, ובראש השנה תשפ"ד היא סיימה ב' פעמים את ספר התהלים, והישועה לא איחרה, ובתאריך כ"ה באב תשפ"ד זכו לבן זכר ב"ה.

הקפדה על אמירת פסוקי דזמרה -

המכריזים את פי המקטרגים

מסופר על רבי אלימלך מליזנסק שהיה משכים קום בראש השנה והקפיד להתפלל פסוקי דזמרה בדביקות, ושימש כשליח ציבור בכל התפילות מתחילה ועד סוף. פסוקי דזמרה ידועים בסגולתם המיוחדת לזמר, לסלק ו"לקצץ" את כל כוחות הטומאה הרוצים למנוע את קבלת התפילה.

הימנעות משיחה בטלה

בעל התניא היה מזהיר את תלמידיו להקפיד על דיבוריהם בראש השנה. וטוב לעשות תענית דיבור בראש השנה כדי לסגור את הפיות של המקטרגים שרוצים לקטרג ואז הקדוש ברוך הוא אומר למקטרגים: "למטה האדם שותק, גם אתם תשתקו ולא תקטרגו". יש

לזכור שדיבורי ראש השנה מהווים שורש לכל הדיבורים במשך השנה כולה, ועל כן ראוי במיוחד להקפיד על זהירות מדיבורים אסורים ודיבורי חול, בפרט בעת הסעודות הקדושות.

לקבל על עצמו קבלה לקראת השנה

החדשה

בעל ה'צמח צדק' היה אומר ש'קבלה טובה' שמקבל האדם על עצמו בימים הקדושים האלו, ומקבל על עצמו לעשות אותה בקביעות, הוא מלבוש חדש לנפש החדשה, לשנה החדשה.

אכילת מצה שנאפתה בפסח

טוב לאכול בראש השנה ממצה שנאפתה בפסח, ומרומז בזה סוד גדול שחכמים ייחסו לו שמירה והגנה לאורך כל השנה. המקובל רבי חיים פלאג'י אמר כי מי שיקיים סגולה זו, יזכה שהשנה הבאה תבוא עליו לטובה, יצליח במעשי ידיו וינצל מכל הסכנות והנזקים בגוף ונפש וממון. (הידברות)

צום גדליה

רבה, יכולה להקל כל עשרים וארבע חודש מהלידה כסברת המקילין. ואם מרגישה בעצמה שיכולה להתענות, תתענה.

חולה שאין בו סכנה

חולה שאין בו סכנה פטור מלהתענות בכל הצומות הללו. ואפילו בצום תשעה באב אוכל כדרכו ואינו חושש, ובלבד שיאכל בצינעא. ורשאי לאכול בבוקר, כשיש צורך בכך, ואין צריך להתענות תענית שעות. וכל שכן שאין צריך לאכול ולשתות פחות מכשיעור. ואפילו חולה שנתרפא אך עודנו חלש, כל זמן שיש חשש שאם יצום יחזור לחליו, פטור מלהתענות.

יולדת

דין יולדת תוך שלשים יום ללידתה כחולה שאין בו סכנה.

ילדים פחות מגיל בר או בת מצווה

קטן שלא מלאו לו שלש עשרה שנה ויום אחד, וקטנה שלא מלאו לה י"ב שנה, פטורים מתענית זו. ואפילו תענית שעות אין להם להתענות. אף שיש להם דעת להתאבל על החורבן. ויש מחמירים לומר שאין להאכילם אלא לחם ומים, אך המנהג להקל לתת להם כל צרכם, וכן ראוי להורות בזמן הזה שירדה חולשה לעולם.

חתן ובעלי הברית

חתן תוך שבעת ימי המשתה שלו, וכן אבי הבן, הסנדק, והמוהל, חייבים להתענות, ולא יפרשו מן הצבור. (ורק אם חל צום גדליה בשבת, ונדחה ליום ראשון,

בין החתן בין בעלי ברית לא ישלימו

תעניתם, אלא אחר חצות היום יאכלו

כדרכם, מפני שיום טוב שלהם

הוא. ואם ירצה החתן להחמיר

על עצמו להתענות אינו

רשאי, הואיל ויום

טוב שלו הוא)

המקדש, כך קבעו צום על מות גדליה.

חיוב הצום

כולם חייבים להתענות בארבעה צומות הללו, ואסור לפרוץ גדר.

זמני התענית

חיוב התענית הוא מזמן עלות השחר, עד צאת הכוכבים, שהוא כעשרים דקות אחר שקיעת החמה.

מקלחת בצום

כל הצומות הללו מותרים ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשיש המטה, (חוץ מתשעה באב). ומותר להתרחץ במים חמים בימי הצומות, והמחמיר בכך תבוא עליו ברכה.

אכילה קודם עלות השחר

הישן על מיטתו שינת קבע בליל התענית, וקם משנתו באמצע הלילה, אסור לו לאכול ולשתות, אפילו קודם עלות השחר. אך אם התנה קודם שהלך לישן שבדעתו לקום קודם עלות השחר ולאכול, מותר לו לאכול עד עלות השחר. וכל זה על פי הפשט, אך על פי הזוהר הקדוש אין לאכול גם על ידי תנאי (ויש אומרים שאסור אפילו לשתות).

מעוברת

מעוברת שעברו שלשה חדשים להריונה אינה מתענה בתענית זו, ואם לא עברו שלשה חדשים והיא סובלת מהקאות או מיחושים וחולשה רבה, מותר לה לאכול ובפרט אם היא לאחר ארבעים יום להריונה. [שו"ת יחוה דעת חלק א' סימן לה].

מניקה

מניקה פטורה מלהתענות בתענית צום גדליה, ויש אומרים שגם אם פסקה מלהניק, כי כל שהיא בתוך עשרים וארבעה חודשים ללידה, פטורה מלהתענות. ויש מי שאומר שכל מה שנפטרה מלהתענות הוא דוקא במניקה בפועל. ולמעשה, אשה חלשה שהלידה או ההפלה גרמה לה לחולשה

זמני כניסת ויציאת הצום:

יום שני ג' תשרי צום גדליה

כניסת הצום: 5:06

צאת הצום: 19:05

אי"ה ביום שני יחול יום ג' בתשרי

צום גדליה

למה צמים את צום גדליה?

כשהחריב נבוכדנאצר מלך בבל את בית המקדש והגלה את העם לבבל, השאיר בארץ דלת העם והפקיד עליהם את גדליהו בן אחיקם. והיהודים אשר ישבו במואב, בעמון ובאדום ובשאר הארצות, כשמעם כי נתן מלך בבל שארית ליהודה וכי הפקיד עליהם את גדליהו - וישבו אל ארץ יהודה ויעבדו את הכרמים אשר נתן להם מלך בבל, והיתה להם רוחה. אולם מלך בני עמון, שעינו היתה צרה בשארית יהודה, שלח את ישמעאל בן נתניה להכות נפש את גדליהו, ובחדש השביעי בא ישמעאל אל גדליהו למצפה. ואף כי הוגד לגדליהו שישמעאל זומם לרצחו, לא האמין לדבר, שלא רצה לקבל לשון הרע, וקבל את ישמעאל בכבוד. וישמעאל הרג את גדליהו ואת רוב היהודים אשר היו אתו שם, ואת הכשדים אשר השאיר אתו מלך בבל. היהודים הנשארים בארץ חששו מנקמת מלך בבל וברחו למצרים. וכך נתפזרה שארית הפליטה והארץ נשארה שממה. לזכר צרות אלו קבעו את צום השביעי, ביום הריגת גדליהו בחדש השביעי.

תאריך פטירת גדליה בן אחיקם

יש אומרים, שגדליה נהרג ביום הראשון או השני של תשרי, ומפני שאין מתענים בחג, נדחה הצום למוצאי ראש השנה. ועל אותו הצום אמרו רבותינו: "ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשרפת בית אלקינו". שכשם שקבעו צום על חרבן בית

עשרת ימי

אלא 'המלך הקדוש'. לפי שבימים אלו מראה הקב"ה את מלכותו ביושבו על כסא דין לשפוט את העולם, ומראה שמלכותו בכל משלה, ומלך במשפט יעמיד ארץ.

אמר בטעות "האל הקדוש"

אם טעה וחתם 'האל הקדוש' ונזכר מיד תוך כדי דיבור, [דהיינו תוך כדי זמן של אמירת שלוש תיבות 'שלום עליך רבי'], ותיקן מיד ואמר 'המלך הקדוש', יצא ידי חובתו. אבל אם נזכר לאחר זמן זה, אפילו שלא התחיל ברכת 'אתה חונן', לא יצא ידי חובתו, וצריך לחזור לראש התפילה. ואם התחיל ברכת 'אתה חונן', אפילו אמר מילה אחת 'אתה', ואפילו אמרה מיד, חוזר לראש התפילה.

מסופק

המסופק אם חתם 'האל הקדוש' או 'המלך הקדוש', צריך לחזור לראש התפילה. ואולם בתפילות של ראש השנה ויום הכיפורים שאנו מוסיפים בברכת אתה קדוש 'לדור ודור המליכו לאל...', אם זוכר שהוסיף כן, ואחר כך הסתפק אם חתם 'המלך הקדוש', אינו צריך לחזור, שמן הסתם חתם 'המלך הקדוש'.

הגדרת הספק

כל הדין של ספק, הינו דווקא כשהסתפק במקום שהיה לו להזכיר, בעודו עומד באותו פרק ואותה

ברכה, או לפחות שנפל הספק בעודו בתפילת עמידה שהיה לו להזכיר בה. אבל אחר שסיים התפילה, וכל שכן אחר זמן מופלג, אם נכנס אז ספק בליבו שאינו יודע אם הזכיר, אינו צריך לחזור ולהתפלל (אור לציון ח"ד עמ' סח).

שליח ציבור שטעה

שליח ציבור שטעה בתפילת החזרה של שחרית או מנחה, ואמר 'האל הקדוש' במקום 'המלך הקדוש'. ונזכר לאחר זמן של כדי דיבור, חוזר לתחילת ברכת 'אתה קדוש' ואינו חוזר לראש התפילה.

המלך המשפט

בברכת 'השיבה שופטינו' שבעמידה, תקנו רבותינו בעשרת ימי תשובה שלא לחתום 'מלך אוהב צדקה ומשפט', אלא 'המלך המשפט'. ואם טעה וחתם 'מלך אוהב צדקה ומשפט', אם נזכר בתוך כדי דיבור ותיקן מיד 'המלך המשפט', יצא ידי חובתו. אבל אם נזכר לאחר כדי דבור, חוזר לתחילת ברכת 'השיבה שופטינו' וחותר 'המלך המשפט' וממשיך משם והלאה על הסדר.

מעלת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים

אומר הנביא ישעיה: (נ"ה, ו) "דרשו ה' בהימצאו", ופירש רש"י "דרשו ה' בהימצאו" - 'בעוד שהוא אומר לכם דרשוני' כלומר הקב"ה רוצה שנתקרב אליו ונחזור בתשובה. ומתי הוא הזמן הזה? - דרשו חז"ל בגמרא ראש השנה (י"ח). אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים. בימים אלו קורא לנו הקב"ה בקריאה של חיבה - שובו אלי, ומושיט ידו לרחוקים ומסייע להם לשוב בתשובה.

מובא במדרש תנחומא (האזינו ד') "אם עשיתם תשובה לפני בלב שלם אני אקבל אתכם ואדון אתכם לכף זכות, ששערי שמים פתוחים ואשמע תפלתכם. שאני משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים עד שלא אחתום גזר דין ביום הכפורים... לכך נאמר דרשו ה' בהימצאו אלו עשרת ימי תשובה שהוא שרוי ביניכם.

הרמב"ם כותב על עשרת ימי תשובה: "אף על פי שהתשובה והצדקה יפה לעולם, בעשרת הימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים היא יפה ביותר, ומיד היא מתקבלת".

התשובה לפני יום הכיפורים היא מצוות עשה, כמו שצוינו: "לפני ה' תטהרו". בשולחן ערוך נאמר: "על האדם בימים אלו לפשפש במעשיו ולשוב ממעשיו הרעים, וירבה בתורה ובמצוות ובצדקה וימעט בעסקיו".

בגין קדושתם המיוחדת, כתב האר"י הקדוש שיש להתנהג בימים אלו כמו בחול המועד, שלא לעבוד רק אם יש לו הפסד גדול. בכדי שזמנו יהיה פנוי לצרכי שמים.

אם נתבונן לרגע נראה את החסד העצום הטמון במצות התשובה. על פי כל דין ומשפט הקיים בעולם, כשאדם עובר עבירה כלשהי, הוא נדרש לשלם על כך, לפעמים בעונש גופני, ישיבה במאסר, עבודות שירות, לפעמים בעונש כספי. אך אין מצב שאדם מגיע לשופט ומצהיר שהוא מתחרט ושוב לא יעבור עבירה, והשופט מסתפק בכך. כל אדם צריך לשלם על מעשיו. אבל אנחנו קיבלנו מהבורא אפשרות נפלאה: עברנו עבירה, לא התנהגנו כראוי, ואז אנו מגיעים ומתחרטים מכל הלב, מבטיחים ומקבלים על עצמנו ששוב לא נחזור על כך, וזהו!

החסד מתעצם שבעתיים שלא זו בלבד שהבורא נתן לנו הזדמנות לתקן את אשר חטאנו, אלא אף קבע את עבודת התשובה כמצווה בין שאר כל המצוות, כך שהשב בתשובה אף מקבל שכר על כך.

אם לא די בכך, הקב"ה בעצמו פותח לנו שערי תשובה ושואל ומבקש ומכניס בלב האדם התעוררות לחזור בתשובה. כל זה מרוב אהבתו וחובתו אלינו.

הלכות עשרת ימי תשובה

"המלך הקדוש"

בימים שמראש השנה ועד יום הכיפורים, תקנו חז"ל בברכת 'אתה קדוש' שבעמידה, שלא לחתום בה 'האל הקדוש',

זי תשובה

ואפילו אם נזכר בהמשך התפילה, כגון באמצע 'אלוקי נצור', חוזר לתחילת ברכת 'השיבה', וממשיך משם והלאה על הסדר. ומכל מקום אם סיים לומר 'אלוקי נצור' ובא לפסוע שלוש פסיעות של 'עושה שלום', ונזכר שלא חתם כהוגן, חוזר לראש התפילה ומתפלל שוב. והוא הדין כשהוא מסופק אם חתם 'המלך המשפט' או לא, שאנו אומרים שמסתמא אמר כהרגל לשונו בכל השנה ולא חתם 'המלך המשפט'. ואולם טוב שבכל מקרה שהוא חוזר להתפלל, שיעשה תנאי של נדבה קודם שיתחיל להתפלל, ויאמר כך: "אם אני חייב לחזור ולהתפלל, תהא תפילה זו תפילת חובה. ואם אינני חייב לחזור ולהתפלל, תהא תפילה זו תפילת נדבה". ואף על פי שגם עכשיו שטעה ואמר 'מלך אוהב צדקה ומשפט', הרי הזכיר 'מלך', מכל מקום הבדל משמעותי יש ביניהם, כי 'מלך אוהב צדקה ומשפט' משמעותו שהוא אוהב שברואיו יתנהגו בצדק ומשפט, אבל 'המלך המשפט' משמע שה' יתברך בעצמו שופט את העולם.

הרם קולך

טוב ונכון להגביה קולו מעט באמירת 'המלך הקדוש' ו'המלך המשפט', כדי שיזכור היטב שהתפלל כהוגן, ולא יהיו לו ספקות אם אמר או לא אמר. וכך נהג הרמב"ן ז"ל להגביה את קולו בכל הזכרה חדשה שבתפילה [מוריד הטל' וקדומה] במשך שלושים יום, שאז כבר מתרגלת הלשון ובודאי הזכיר כהוגן.

ארבע הוספות

עוד תקנו חז"ל ארבע הוספות בתפילה, ואלו הן: "זכרנו לחיים..." - בברכת 'מגן אברהם'. "מי כמוך אב הרחמן..." - בברכת 'מחיה המתים'. "וכתוב לחיים טובים..." - בברכת 'מודים'. "ובספר חיים ברכה ושלום..." - בברכת 'שים שלום'.

שכח להוסיף

זכרנו לחיים - שכח ולא אמר 'זכרנו לחיים', אם נזכר לפני שאמר ברוך אתה ה', חוזר לאומרו וממשיך על הסדר. אך אם נזכר אחר שאמר שם ה', לא יאמר 'למדני חוקיך', אלא יסיים 'מגן אברהם'. וכשיגיע לברכת 'שמע קולנו', יוסיף שם 'זכרנו לחיים...', כיון שזו בקשת רחמים. ואם שכח ולא אמר גם שם, יאמרנו בסיום 'אלוקי נצור'. (רה)מי כמוך - שכח ולא אמר 'מי כמוך', אם נזכר לפני שאמר ברוך אתה ה', חוזר לאומרו וממשיך על הסדר. אך אם נזכר אחר שאמר שם ה', לא יאמר 'למדני

חוקיך', אלא יסיים 'מחיה המתים'. ולא יאמרנו ב'שמע קולנו' או ב'אלוקי נצור', כיון שאין זו בקשת רחמים אלא שבח לה' יתברך.

וכתוב לחיים טובים - שכח ולא אמר 'וכתוב לחיים טובים', אם נזכר לפני שאמר ברוך אתה ה', חוזר לאומרו וממשיך על הסדר. אך אם נזכר אחר שאמר שם ה', לא יאמר 'למדני חוקיך', אלא יסיים 'הטוב שמך ולך נאה להודות', ורשאי לאומרו בסיום 'אלוקי נצור'.

ובספר חיים ברכה ושלום - שכח ולא אמר 'ובספר חיים', אם נזכר לפני שאמר ברוך אתה ה', חוזר לאומרו וממשיך על הסדר. אך אם נזכר אחר שאמר שם ה', לא יאמר 'למדני חוקיך', אלא יסיים 'המברך את עמו ישראל בשלום', ויאמר 'ובספר חיים' בסיום 'אלוקי נצור'.

עושה 'השלום'

בסיום תפילת שמונה עשרה יאמר, עושה 'השלום' במרומיו. [רמז לשם המלאך ס-פ-ר-י-א-ל שהוא סופר וכותב את בני האדם בספר החיים. ושמו בגימטריא 'השלום']. וכן אומר גם השליח ציבור בסיום קדיש 'תתקבל' שאחר חזרת השליח ציבור, אבל בקדיש תתקבל של ערבית, ובשאר הקדישים אין צריך לומר כן (שו"ת יבי"א חלק ח סימן יא אות יב).

אבינו מלכנו

בעשרת ימי תשובה נוהגים לומר 'אבינו מלכנו' אחר חזרת השליח ציבור בתפילת שחרית ומנחה. ובתפילת המנחה, אם הזמן מצומצם וקרוב לצאת הכוכבים ואם יאמרו 'אבינו מלכנו' יפסידו לומר נפילת אפים, ידלגו על 'אבינו מלכנו' ויאמרו נפילת אפים, ולאחר מכן יאמרו 'אבינו מלכנו'.

ההנהגות שראוי לנהוג בימים אלו

"ראוי לאדם שיתנהג בימים אלו גם בחומרות שאינו נוהג בהם כל השנה, כי גם אנו מבקשים מאת השי"ת שיתנהג איתנו בחסידות..."

דוגמאות: בדיקת מזוזות, הכנות לסוכות, אמירת ברכת המזון, קריאת שמע שעל המיטה, ברכת אשר יצר - מתוך הנוסח, קריאת תהילים, ריבוי בצדקה ותיקון המידות והמעשים.

סדר ליל ראש השנה

מנהג ישראל לאכול בשתי הלילות של ראש השנה מיני פירות וירקות שיש בהם רמז לסימן טוב לכל ימות השנה, משום דסימנא מילתא היא. נכון לנהוג לברך על פירות אלה לאחר נטילת ידיים וברכת המוציא, ואכילת כזית פת. כדי שלא יכנס בספק על ברכה אחרונה שלהם. וכשאוכלים בתוך הסעודה אין לברך האדמה על שום תבשיל של לוביא או קרא ושאר מיני ירקות מבושלים, אפילו אוכלם בלי פת. משום שדרך ללפת את הפת בתבשילי ירקות, לכן טוב שיביא לשולחן בוטנים (שאין דרך ללפת אותם בפת) ויברך עליהם אדמה.

דגים

יש נמנעים מלאכול דג בראש השנה, משום שמצינו במקרא (נחמיה י"ג, ט"ז) שכתוב בו דאג, והוי לשון דאגה. ואדרבה יש שנוהגים להקפיד להביא דגים בראש השנה על השלחן, ואומרים עליו: יהי רצון שנפרה ונרבה כדגים.

לוביא

יברך "בורא פרי האדמה" על אבטיח או בוטן וכדומה, ואחר כך יקח לוביא ויאמר: יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שיתנו אויבינו ושוונאינו וכל מבקשי רעתנו:

תמרים

יקח תמר ויברך "בורא פרי העץ" ויאכל, ואחר כך יקח עוד תמר ויאמר בקשה זו, ויכוין על האויבים התחתונים: יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שיתמו אויבינו ושוונאינו וכל מבקשי רעתנו:

מאכלים מתוקים

יש נוהגים שלא לאכול מאכלים חריפים או חמוצים, אלא רק דברים מתוקים לסימן טוב, שתהיה כל השנה טובה ומתוקה.

דימון מתוק

יקח דימון ויאמר: יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שנתנו מלאים מצות פְּרִמון:

סלקא

יקח סלקא [עלי תרד] ויאמר בקשה זו, ויכוין על המקטרגים וכוחות הדין המשטינים למעלה: יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שיתלקו אויבינו ושוונאינו וכל מבקשי רעתנו:

אתרוג

יש נוהגים להביא בליל ראש השנה אתרוג על השלחן, ולומר לפני אכילתו יהי רצון שנהיה הדורים במצוות.

ראש כבש

יקח ראש כבש, ואם אין לו יקח ראש עוף, אבל אם אין לו ראש כבש לא יאמר: "ותזכור לנו עקידתו ואילו" וכו', אלא רק "שנהיה לראש ולא לזנב":

יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שנהיה לראש ולא לזנב. [ותזכר לנו עקדתו ואילו של יצחק אבינו עליו השלום, בן-אברהם אבינו עליו השלום]:

כרתי

יקח כרתי (לוף) ויאמר בקשה זו, ויכוין על הכוחות הרעות שנבראו מהעוונות ומניצוצי קרי: יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שיתקנו אויבינו ושוונאינו וכל מבקשי רעתנו:

סעודת החג

מנהג נכון לאכול בראש השנה דברים שמנים [בשר שמן], ודברים מתוקים וטעימים, וככתוב בנחמיה: "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים, ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום, לאדנינו, ואל תעצבו, כי חדות יהוה היא מעצבם".

תפוח בדבש

יקח תפוח בדבש או תפוח מבושל בסוכר ויאמר: יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה:

קרא

יקח קרא ויאמר בקשה זו, וכשאומר: "שתקדע רוע גזר דיננו" יכוין בשם קר"ע: יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שתקדע רוע גזר דיננו, ויקראו לפניך זכיותינו:

"זאת חליפתי זאת תמורת זאת כפרתי זה הכסף ילך לצדקה ואנחנו נלך לחיים טובים ולשלום"

פדיון כפרות מעבירים לעלון "אור הנר" ומזכים עוד משפחות שיזכו ללמוד דברי תורה הלכות ודברי מוסר הפותחים את הלב לאבינו שבשמים. לתרומות ניתן ליצור קשר בפלאפון 0524800694, כמו כן ניתן להעביר בביט.

בברכת כתיבה וחתומה טובה לכל בית ישראל.